

Arki vastaanottokeskuksessa sosiaalipedagogiikan tutkimuskohteena

Sosiaalipedagogiikan päivät, Mikkeli 7.4.2017

Elina Nivala, Sanna Ryynänen & Päivikki Rapo

UEF // University of Eastern Finland

Taustaa

”Elämä tauolla? Turvapaikanhakijoiden osallisuuden ja toimijuuden tukeminen vastaanottokeskuksissa”

-tutkimushanke (Koneen Säätiön ponnistusapuraha)

- lähtökohtana keskustelut Viittakivi Oy:n kanssa
- vastaanottokeskuksista vähän tutkimustietoa
- suunnitteilla usean yliopiston yhteistutkimushanke

Vastaanottokeskus paikkana, tilana ja elämäntilanteena

- Välitila > elämä tauolla?
- Turvapaikanhakijoiden elämän kokonaisuus ja sen mielekkyys > näkökulmiksi osallisuus ja toimijuus
- Vastaanottokeskustodellisuus >< laajemmat rakenteelliset kysymykset
- Miten vastaanottokeskusten asukkaat nähdään, kenen suulla puhutaan?

Osallisuus ja toimijuus vastaanottokeskuksessa

Osallisuus

- Yksilön ja yhteisön suhde: olla osa – toimia osana – tuntea kuuluvansa (Nivala & Ryyänen 2013)
 - **Kuuluminen (belonging)**
 - tunne kuulumisesta: sosiaalinen, kulttuurinen, materiaallinen (May 2013)
 - sosiaalinen => mihin yhteisöön kuuluminen: katkenneet suhteet; yhteisöt keskuksen sisällä / keskuksen ulkopuolella
 - kulttuurinen => mahdollisuudet oman kulttuurin mukaiseen arkeen (tavat, juhlat, ruoka, vaatteet ym.)?; kulttuuri ei vain elettyä vaan vuorovaikutuksessa yhdessä luotua
 - materiaallinen => esim. ruoka ja vaatteet mutta myös fyysiset tilat ja ympäristöt; erilainen todellisuus => vierauden tunne
 - kuulumisen politiikka (politics of belonging) (Yuval-Davis 2011) => kuulumisen sosiaaliset ja rakenteelliset ehdot
 - neuvotteluja ja kamppailuja kuulumisen määritelmistä, ehdoista ja rajoista
 - käytäntöjä, joilla kuulumista tuotetaan, ylläpidetään, tehdään näkyväksi
 - kenellä on oikeus kuulua ja kokea kuuluvansa
- => julkisen keskustelun vaikutukset; voivatko turvapaikanhakijat itse osallistua?

Osallisuus ja toimijuus vastaanottokeskuksessa

Osallisuus

- **Osallistuminen (participation)**

- mukana oleminen yhteisön vuorovaikutuksessa ja toiminnassa
- mahdollisuus tulla kuulluksi omassa asiassa, vaikuttaa yhteisiin asioihin, käyttää valtaa ja kantaa vastuuta toiminnassa
- osallistumisen monimuotoisuus ja -tasoisuus
 - sosiaalinen, kulttuurinen, poliittinen, taloudellinen ym. osallistuminen
 - vastaanottaja – osanottaja – osallistuja – toimija
- ⇒ odottaminen passivoi, laitostuminen
- ⇒ rajoitetut osallistumisen mahdollisuudet: juridinen asema, keskusten sijainti => kulkemisen haasteet, vuorovaikutusvalmiuksien (esim. kieli), tiedon, kulttuurisen ymmärrysperustan ym. puutteet, sukupuolen merkitys, psyykkinen kuormitus

Osallisuus ja toimijuus vastaanottokeskuksessa

Toimijuus / agency

- Rakentuu yksilön ja hänen ympäristönsä suhteessa
 - mahdollisuudet ja kyky tehdä omaa elämää ja toimintaa koskevia valintoja ja päätöksiä tietyssä ympäristössä (suhteessa sen rakenteisiin)
 - mahdollisuudet ja kyky toimia näiden valintojen ja päätösten mukaisesti
- Perustana Paulo Freiren subjekti-käsite (esim. Freire 1974, 4)
 - ihminen on subjekti kyetessään sopeutumaan todellisuuteensa JA voidessaan kriittisesti tehdä valintoja ja muuttaa tätä todellisuutta
 - jos ihminen VAIN sopeutuu todellisuuteen ja elää muiden tekemien päätösten alaisena, hän on objekti
 - jos ihminen ei voi tehdä päätöksiä eikä vaikuttaa todellisuuteensa vaan joutuu elämään sopeutuneena ulkoa annettuihin ehtoihin, hän ei voi toteuttaa ihmisyyttään

Osallisuus ja toimijuus vastaanottokeskuksessa

Toimijuus / agency

- toimijuuden tukeminen
 - toimijuuden edellytykset ympäristössä: esim. laitospöaisesta toimintamallista mahdollisuuksiin tehdä omaa arkea koskevia päätöksiä: ruoka, vaatteet, ajankäyttö
 - edes pienissä asioissa päätösvalta omilla käsissä, vaikka suuret elämää koskevat päätökset viranomaisten käsissä
 - toimijuuden yksilölliset edellytykset: huomioitava turvapaikanhakijan mahdollisesti heikentyneet toimijuuden lähtökohdat (esim. traumatisoivat kokemukset, masennus, ahdistus)
 - => toimijuutta tuettava, ei edellytettävä

Lähteet

- Freire, Paulo 1974. Education for Critical Consciousness. London, New York: Continuum.
- May, Vanessa 2013. Connecting self to society: belonging in a changing world. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Nivala, Elina & Rynänen, Sanna 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja vol. 14, 9–41.
- Yuval-Davis, Nira 2011. The Politics of Belonging. Intersectional Contestations. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC: Sage.

Kiitos!

elina.nivala@uef.fi

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

uef.fi
